

УДК 005.3:004:316.4

Михайлов Ю.С.¹, Москаленко Д.О.²

¹ доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-0414 НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Світовий банк визначає поняття людського капіталу через композитний Цифрова трансформація фундаментально змінює парадигму корпоративної

соціальної відповідальності, створюючи нові виклики та можливості для бізнесу у виконанні його соціальної місії. Європейська комісія визначає корпоративну соціальну відповідальність як відповідальність підприємств за їхній вплив на суспільство, що передбачає інтеграцію соціальних, екологічних, етичних аспектів у бізнес-операції та стратегію. Процеси цифровізації радикально трансформують усі аспекти діяльності компаній, від виробничих процесів до комунікації зі стейкхолдерами, що вимагає переосмислення традиційних підходів до соціальної відповідальності та формування нової парадигми відповідального бізнесу в цифрову епоху.

Прозорість як фундаментальний принцип цифрового соціально відповідального бізнесу досягається через впровадження технологій блокчейн, які забезпечують незмінність та верифікованість інформації про ланцюги постачання, екологічні показники, умови праці на всіх етапах виробництва. Цифрові платформи дозволяють стейкхолдерам отримувати доступ до нефінансової звітності компаній у режимі реального часу, відстежувати виконання корпоративних зобов'язань, перевіряти відповідність заявлених цінностей фактичній діяльності. Штучний інтелект та аналітика великих даних надають компаніям інструменти для кількісного вимірювання соціального впливу, оцінки ефективності корпоративних програм відповідальності, ідентифікації ризиків у ланцюгах постачання, прогнозування наслідків бізнес-рішень для різних груп стейкхолдерів. Така технологічно забезпечена прозорість підвищує довіру суспільства до бізнесу, посилює репутаційні стимули для соціально відповідальної поведінки, створює умови для ефективного громадського контролю.

Виникнення специфічних цифрових викликів формує нові напрямки корпоративної соціальної відповідальності, які не існували в доцифрову епоху. Захист персональних даних стає критичним виміром відповідальності цифрових компаній, що передбачає не лише дотримання регуляторних вимог на кшталт GDPR, але й проактивне впровадження етичних стандартів обробки інформації, принципів *privacy by design*, прозорості використання даних. Запобігання алгоритмічній дискримінації потребує систематичного аудиту систем штучного інтелекта на предмет упередженості за ознаками статі, віку, раси, соціального статусу, впровадження механізмів забезпечення справедливості автоматизованих рішень, можливості оскарження алгоритмічних вердиктів. Подолання цифрової нерівності вимагає інвестицій у програми цифрової грамотності для вразливих груп населення, забезпечення доступності цифрових продуктів для людей з обмеженими можливостями, підтримку розвитку цифрової інфраструктури в недостатньо забезпечених регіонах. Ці нові виміри відповідальності доповнюють традиційні напрямки корпоративної соціальної відповідальності, створюючи більш комплексну модель відповідального бізнесу.

Трансформація ринку праці під впливом цифровізації створює соціальні ризики, що потребують відповідального підходу з боку бізнесу. Автоматизація та впровадження штучного інтелекту призводять до скорочення робочих місць у традиційних секторах, що вимагає від компаній реалізації масштабних програм перекваліфікації працівників, інвестицій у формування цифрових компетенцій персоналу, створення можливостей для переходу до нових професійних ролей замість простого звільнення. Поширення платформної економіки та гіг-зайнятості призводить до прекарізації трудових відносин, відсутності соціальних гарантій для працівників платформ, що актуалізує питання відповідального підходу до організації праці навіть за межами традиційних форм найму, забезпечення справедливих умов винагороди, права на об'єднання, базового соціального захисту. Психологічні наслідки цифровізації, включаючи професійне вигорання через постійну доступність, цифровий стрес від надлишку інформації, соціальну ізоляцію при дистанційній роботі, деперсоналізацію комунікацій, вимагають формування культури цифрового благополуччя, встановлення меж робочого часу, створення можливостей для офлайн-взаємодії та соціальних зв'язків.

Екологічний вимір цифровізації демонструє амбівалентність технологічного впливу на довкілля, що вимагає виваженого підходу до екологічної відповідальності. З одного боку, цифрові технології створюють можливості для підвищення ресурсоефективності через оптимізацію логістики, зменшення потреби у фізичній інфраструктурі, впровадження моделей циркулярної економіки через платформи обміну та повторного використання, точне землеробство, розумне енергоспоживання. З іншого боку, експоненційне зростання енергоспоживання дата-центрів, виробництво електронних пристроїв із застосуванням рідкісних матеріалів в умовах часто експлуатаційних трудових практик, проблема електронних відходів, карбоновий слід криптовалют створюють значне екологічне навантаження. Соціально відповідальні компанії повинні інвестувати в зелені технології для цифрової інфраструктури, впроваджувати принципи циркулярності в життєвому циклі електронних продуктів, компенсувати карбоновий слід цифрових операцій, забезпечувати етичність ланцюгів постачання критичних матеріалів.

Інституційна основа соціально відповідального цифрового бізнесу формується через багаторівневе регулювання та саморегулювання. Міжнародні стандарти, зокрема Цілі Сталого Розвитку ООН, принципи відповідального бізнесу ОЕСР, Керівні принципи ООН з бізнесу та прав людини, створюють загальну систему координат для корпоративної відповідальності в цифрову епоху. Національне законодавство встановлює обов'язкові вимоги до захисту даних, етики штучного інтелекта, цифрової

доступності, нефінансової звітності, створюючи базовий рівень корпоративних зобов'язань. Галузеві ініціативи саморегулювання, включаючи кодекси етики технологічних компаній, партнерства для відповідального впровадження штучного інтелекта, галузеві стандарти захисту даних, дозволяють виробити специфічні для сектору норми відповідальної поведінки. Мультистейкхолдерські ініціативи, що об'єднують бізнес, громадянське суспільство, урядові структури, забезпечують інклюзивний підхід до формування норм цифрової відповідальності.

Український контекст цифрової трансформації соціально відповідального бізнесу характеризується специфічними викликами та можливостями. Воєнний конфлікт створює додаткові виміри корпоративної відповідальності, включаючи підтримку обороноздатності, допомогу внутрішньо переміщеним особам, збереження робочих місць в умовах економічної кризи, психологічну підтримку травмованих працівників. Процеси євроінтеграції створюють стимули для гармонізації українських практик корпоративної відповідальності з європейськими стандартами, впровадження вимог щодо нефінансової звітності, належної перевірки ланцюгів постачання, екологічних стандартів. Високий рівень цифровізації публічних послуг, успіх цифрових рішень на кшталт Дія створюють сприятливе середовище для цифрової трансформації бізнес-практик соціальної відповідальності. Проте зберігаються виклики у вигляді недостатньої інституційної підтримки, слабкості громадянського суспільства в питаннях моніторингу корпоративної відповідальності, високого рівня тіньової економіки, що обмежує можливості поширення відповідальних практик. Формування ефективної екосистеми цифрового соціально відповідального бізнесу в Україні потребує синергії зусиль держави через регуляторні стимули та підтримку, бізнесу через добровільні зобов'язання та інвестиції, громадянського суспільства через моніторинг та адвокацію, міжнародних партнерів через обмін досвідом та технічну допомогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безрукова О. А. Відповідальність в сучасному світі: соціологічні інтерпретації та емпіричні студії : монографія. Запоріжжя : Хортицький нац. навчально-реабіліт. центр, 2015. 322 с.
2. Квітка С. А. Партнерство влади та бізнесу: європейські підходи і концепції. *Аспекти публічного управління*. 2013. № 1(1). С. 10-15.
3. Midgley J. Social Investment: An Institutional Critique. *Social Development Issues*. 2017. Vol. 39. No. 2. P. 5-17.